

AZ ORSZÁGOS RABBI EGYESÜLET

ÉRTESÍTŐJE

DR. KÁLMÁN ÖDÖN

közreműködésével

SZERKESZTIK:

DR. HAHN ISTVÁN és DR. SCHEIBER SÁNDOR

**BUDAPEST, 5706 MENÁCHÉM ÁB
1946 AUGUSZTUS**

A fentemlített teendők kevés időt hagynak a szorosan vett lelkipásztorkodás ellátására, a családok, a szegények, a kórházakban és klinikákon fekvő betegek látogatására. Hozzájuk is eljutok időnként, de nem oly rendszerességgel, mint a deportáció előtti időben. Pedig tudatában vagyok annak, hogy ez a rabbi legfőbb hivatása. Remélem, a nyári hosszabb napok óráiból erre is inkább fog idő jutni. Egyelőre ők keresnek fel engem. Délelőttiemeit a hitközségi irodában töltöm és bizony sokszor sajnálkozva látom, milyen sokáig kell egymásra várniok, olyan sokan jönnek hozzám, hogy problémáikat feltárják, hogy tanácsot és segítséget kérjenek.

Még egy speciálisan szegedi jelenségről kell megemlékezni. Engem ugyanis a téglagyári koncentráció során az első órában elszakítottak híveimtől. Egyes túlbuzgó katolikus papok ezt az alkalmat használták fel a pástor nélkül maradt nyáj térítésére. Bementek a gettóba, sőt napokig ott tartották székhelyüket és menekülést helyeztek kilátásba annak, aki megkeresztelkedik. Nem csoda, ha a megrettent emberek százai követték szavukat. Az ilyen testvérek közül sokan a deportálásból való visszatérés után sem tudták megtalálni a lelki visszatérés útját. Levelet intéztem azért hozzájuk, amelynek meg is volt a kívánt eredménye. Túlnyomó többségük boldogan tért vissza ősi közösségünkhöz.

Fenti soraimban nem ismertethetem általánosságban a vidéki rabbi lelkipásztori munkálkodását. Erre nem is vállalkozhatom, mert nem ismerem a távolabb fekvő vidékek helyzetét. Csak a szegedi helyzetről szólok. De ennek kapcsán is kérem kellene az ORE vezetőit, hassanak oda, hogy minél több kartársunk menjen le a vidékre, mert szent hivatás vár ott rájuk.

Dr. Frenkel Jenő.

Az Aguna kérdéséhez

Már az 1914-es világháború nagy nehézségek elé állította a rabbikat, amikor dönteniük kellett olyan nők férjhezmenési engedélyeinek ügyében, akiknél az özvegyi állapot nem volt minden kétséget kizáróan igazolva. Legtöbb újabb férjhezmenésben érdekelt nő, amennyiben nem rendelkezett olyan szemtanukkal, akik férjük elhalálózását tanúsíthatták, birt legalább olyan katonahatósági irattal, amelynek alapján az özvegyiség megállapítható volt. Ez esetben a probléma lényege az volt, vajon elég körültekintően végezték-e a katonai hatóságok a hivatalos bejegyzéseiket, agnoszkálásokat stb. és hogy egyáltalán elfogadhatók-e a hatósági igazolások a sulchan aruchi szabályok értelmében. Ebben a tekintetben legtöbb rabbi döntése kedvező volt. (Lásd: Mismereh Salom III. (Czerniak) Bilgoraj 1930. 61. §; Cemach haszade (Deutsch) Paks 1917. 138; 164. §§; Dof'ké t'suvá (Fränkel) Szatmárnémeti 1942. 126. §.). Természetesen akadnak olyan szerencsétlen nők is, akik semmilyen formában nem tudták igazolni férjük elhunytát és így ezek örök Agunák maradtak, — de kicsiny létszámukra való tekintettel nem okoztak komoly problémát a rabbikar számára. Enyhítette a nehézséget az a tény is, hogy e szerencsétlenek közül többen már nem voltak egész fiatalok, vagy gyermekkel rendelkeztek, esetleg rokoni környezetben is élhettek.

Ezzel szemben a második világháború, illetőleg ennek jegyében véghezvitt zsidóirtás egészen más helyzetet eredményezett minden szempontból: igen nagy számban vannak olyanok, akik férjük sorsáról semmit nem tudnak; ezen nők zöme fiatal; gyermektől és rokonságtól megfosztva az élet keserveit egyedül kénytelenek viselni. A férfiak munkaszolgálatosokként Ukrajnába,

vagy más — általában halált jelentő — helyre kerültek, vagy deportálva lettek és hosszú idő eltelte után sem adtak életjelt magukról. Rendelkezünk ugyan adatokkal, amelyek megvilágítják előttünk, hogyan pusztultak és hogyan irtották tömegével védtelen hittestvéreinket, de ezek az adatok csak általános jellegűek, általában nem vonatkoznak meghatározható személyekre. Vannak „szerencsésebb“ nők is, akik férjük elhunytát igazolni is tudják, de igen nagy azon nők létszáma, akik özvegyi állapotukat semmivel sem tudják igazolni.

Kétségtelen, hogy a kérdés megoldásra — még pedig sürgős megoldásra — vár. Amennyiben elmulasztjuk a kérdés hivatalos formában történő sürgős megoldását, akkor maguk az érdekeltek oldják azt meg saját hatáskörükben, mert az élet minden problémát — jól, vagy rosszul, de — megold és ez a megoldási forma jelen esetben kétségtelenül a vallási és erkölcsi életre nézve igen káros lenne. A fiatal nők közül igen sokan vagy házasságon kívüli életmódra fognak berendezkedni, vagy pedig az egyházi házasságot fogják mellőzni. A vallási és erkölcsi élet megvédése érdekében szükség van tehát a kérdés sürgős és kedvező megoldására. De a valláspolitikai kérdéstől függetlenül is segítségére kell sietnünk annak a sok szerencsétlen özvegy nőnek, aki férjét, gyermekeit és szinte egész rokonságát elvesztette és bánatát feledni akarván újabb házasságra akar lépni, új életet szeretne kezdeni, családi tűzhelyet kíván ismét megalapozni.

A talmudizmus egyáltalán nem merev, gyakran meglepően liberális; néha túlteleszi magát látszólag a törai szabályokon is, csakhogy az élet követelményeinek megfelelően oldhassa meg a felmerült kérdéseket (lásd pld. Proszbol-ügy, Gittin 36a; Baté aré chóma-ügy, Árachin 31b; D'risá vách'kirá-ügy, Szanhedrin 2b-3a; Ákiráth davar min hátórá-ügy, Jebámoth 90b.) Ennek az ellenkezőjét csak az állíthatja, aki a Talmudot és főleg annak szellemét egyáltalán nem, vagy csak felületesen ismeri. Kétségtelen tehát, hogy a felvetett problémánkat az élet követelményeinek megfelelően oldaná meg a Talmud ezen alkalommal is; tehát kedvezően. A Talmudnak azon elve, hogy a parancsolatok betartása az életet és nem a halált jelenti (l. Jóma 85b; Sábáth 132a), nem csak szószerint értendő, hanem tágabb értelemben is, azaz: alaptalanul és ok nélkül az életet megnehezítenünk nem okos cselekedet. A hiba tehát nem a Talmudban van, hanem abban, hogy a Talmud lényegileg lezárattott, hiányzanak a megfelelő fórumok és kezdeményező szellemek és így tételes talmudi törvénybe ütköző döntést nem produkálhatunk még akkor sem, ha arra a legnagyobb szükség mutatkoznék. A gáonok idejében még hoztak a talmudi törvénnyel ellentétes döntést is (L. pld. Toszáfoth Kethuboth 86a s. v. L'isá etc), Jákob Tám is módosította a férj öröklési jogait (L. Széfer hájjásár, Wien 1811. 579. fej.; Meir b. Baruch Resp. 934.), igaz, mindkét intézkedés pénzügyi természetű, de azt hiszem, a mai rabbinizmus ilyen természetű módosítást sem merne eszközölni. Tudnunk kell azonban, hogy nem minden kedvező megoldás jelent collisiot! Ha pedig adva van a lehetőség a kérdés kedvező megoldására, akkor Aguna-ügyben nemcsak jogunkban áll a kedvező megoldást választani, hanem ez egyenesen kötelességünk! Ismeretes Majmonides intése, hogy „aki Aguna-ügyben a tanuvallomások meghallgatásakor különös ellenőrzést gyakorol, az helytelenül cselekszik és nem nyeri el a bölcsek tetszését.“ Amit Rámbám a tanu kihallgatására vonatkozóan ír, az általános értelmű, hogy kötelességünk minden Aguna-ügyben lehetőleg kedvező döntést hozni (L. Sul. Ar. Even Haezer XVII. 21. §; Béth Sámuel ibid. 65; Cvi Ask'názi, Resp. 134.) Felmerült kér-

désünkkel kapcsolatban is kötelességünk tehát minden lehetőséget, amit a Talmud és a Sulchan Aruch szabályai megengednek, igénybe venni, ha általuk kedvező megoldást találhatunk.

Ezek előrebocsájtása után az a feladatunk, hogy megvizsgáljuk és megállapítsuk, van-e mód és lehetőség a kérdés kedvező megoldására: igenlő esetben pedig nem csak jogunkban áll, hanem egyenesen kötelességünk élni a kínálkozó lehetőségekkel.

Közismert a Talmud azon szigorú intézkedése, hogy ha egy férj a vízbe esik és az eseményt figyelő egyén a látóhelyről nem tekintheti át a víz partjának egész hosszát („Májim s'én láhem szof*), habár sok idő eltelt és a figyelő szemeláttára a vízbe esett egyént a víz nem hozta felszínre, e tényből pedig az illető halálára kellene következtetni, az érdekelt feleség mégsem tekinthető özvegynek. Megtörténhetik ugyanis, hogy a víz árja magával sodorta a beesett egyént, a messze távolban az illető megmenekült, a figyelő pedig mindezt nem láthatta. (L. Jebamoth 121a.)

E szigorú intézkedés nem egyedülálló; a Talmud sok olyan esetet említ, amelynél minden jelenség a férj elhalálzására enged következtetni, mégis ha fennáll a megmenekülés lehetősége, a legkisebb mértékben is — akár mennyire valószínűtlennek látszódjék is —, nem nyilvánítjuk özvegygé az érdekelt nőt (L. Jeb. 115a; 121a.). E szigorítás közismert, de ezzel a törvénnyel kapcsolatban van egy másik tétel, egy kevésbé ismert pont, ez pedig nagy fontossággal bír az egész kérdéssel kapcsolatban. A törvény így szól: ha az ügyben érdekelt nő a törvényekben való járatlanságából, vagy téves engedély alapján férjhez ment, akkor ezen — alapjánjában véve tiltott — házasságot nem bontjuk fel (L. S. A. ibid. 34. §; Jeb. 121b.). Ugyanez az elv érvényesül minden olyan esetben, amelynél a mérlegelés és logikus gondolkodás alapján a haláleset beálltára kell következtetnünk — habár semmilyen tanuvallomás nincs (L. Chelkath M'chokék ibid. 33; Béth S. ibid. 50.) Ezen elvi döntésekből nyilván az következik, hogy az „Ach'ré rábbim l'hátoth“ elv a házassággal eme területére, az Aguna-kérdéscsoporthoz is érvényes és nem csak „Májim s'én láhem szof“-nál, hanem minden olyan esetben, ahol a körülmények folytán azonos esetek legtöbbszörében a haláleset bekövetkeznék, a bizonytalan állapotú nő a Tóra törvényei szerint özvegynek tekintendő (L. Béth S. ibid. 102.). A férjhezmenési engedély ilyen körülmények között nem adható meg és a Chachamot, aki az engedélyt tudatosan megadja, chéremmel sújtják, de a megkötött házasság mégis csak érvényes (L. Béth S. ibid. 102.). Világos tehát, hogy az említett körülményekre vonatkozó házassági tilalom csak rabbinikus, sőt még a rabbinikus tilalom is csak egy lex imperfecta (l'káthiloh) (L. Akiba Eger, glosszák, Jebamoth 121b.), de a tilalom ellenére megkötött házasságot érvényesnek tekintjük és a feleket nem kényserítjük különválásra, ha a tiltott házasságot tudatlanságból, vagy téves engedély alapján kötötték meg. Ez a tény már önmagában hordja a megoldás magvát, mert most már csak egy kérdést kell megválaszolnunk: szándékukban állott-e a Talmud bölcseinek az említett szigorítást — valószínűtlenségre is tekintettel lenni — a mai körülményekre is alkalmazni, vagy nem? Ha nem sikerül határozottan bebizonyítanunk, hogy igenis, a tilalom fennáll a mai körülmények mellett is, kötelességünk az enyhítést alkalmazni már csak azon oknál fogva is, mert csak egy rabbinikus lex imperfectáról van szó. De úgy vélem, a felvetett kérdést határozottan tagadólag kell megválaszolnunk, azaz: az említett rabbinikus lex imperfecta az utóbbi évek eseményei által teremtett helyzetre nem vonatkozik, mert

a) a Talmudban felsorolt bizonytalan halálesetek csak nagyon szórva-nyosan fordultak elő; ha példának okáért a férj a vízbe esett — élve, vagy halva, de legtöbbször megtalálták. Ha mégis nagy ritkán előadódott egy olyan helyzet, hogy a férjnek nyoma veszett, megengedhette magának a rabbinizmus, hogy a szigorítás álláspontjára helyezkedjék és tekintettel legyen a valószerűtlen helyzetre is. Azzal, hogy nagyritkán meggátolták egy — esetleg fiatal — nő férjhezmenését, túlzott szigorítás alapján, nem okoztak különös nehézséget egyetemes szempontból. Kizártnak tartjuk azonban, hogy egy tórailag megengedett dolgot túlzott szigorítás alapján akkor is megengedetlenné nyilvánítsanak, amikor a tilalom egyszerre igen sok nőt érint, amikor a tilalom alkalmazása egyetemes szempontból komoly zavart és nehézséget okoz: sok nő nem mehetne férjhez, de sok férj nősülési lehetőségét is meggátolná. A Talmud mindenkor súlyt helyezett arra, hogy intézkedéseivel ne okozzon nehézséget a nagy tömeg számára. (L. Bábá Báthra 60b; Ávódá Zará 36a.);

b) a tilalom alkalmazása kegyetlenség lenne, mert igen sok fiatal nő férjhezmenését gátolná meg; a talmudizmusnak pedig nem volt mellékes szempont a kegyetlenség kiküszöbölése (L. Szánhedrin 45a; jus talionis megszüntetése, I. Mahler-Emlékkönyv, Budapest, 1937. 415—426.);

c) tekintve, hogy főleg fiatal nőket érintene a tilalom alkalmazása, az érdekeltök igen sokszor nem vennék figyelembe a tilalmat. Ezt a tényállapotot olyan kényszerhelyzetnek (s'áth hád'chák) kell tekintenünk, hogy a nehézség elkerülése végett már eleve is (l'káthiló) meg kell engednünk mindazt, ami egyébként csak a cselekedet megtörténte után (b'diávád) szankcionálható (L. S'vuth Já'ákov III. Resp. 110; Feldmann Mózes: Hacá'á. Budapest, 1916. 14—15.);

d) a felszabadulás után kutató-bizottságok indultak különböző gyűjtőhelyekre, hogy felkutassák és összeírják a még életben maradtakat és számukra segítséget nyújtsanak. Csak nagyon kevés egyén van olyan helyzetben, hogy nem adhat életjelt magáról, jelenlegi tartózkodási helyéről (előreláthatólag e tekintetben ezen kevés egyén helyzetén is kedvező változásra van kilátás belátható időn belül), ha akar. Már pedig a családtagok egymástól való erőszakos elszakítása és a szörnyű tömegirtás után elképzelhető-e, hogy valaki ne éljen az adott lehetőséggel és ne értesítse a család valamelyik tagját, legalább központilag irányított tudakozó hivatal útján?! Már maga a fejlett posta-közlekedés létezése is olyan tényező, amely alkalmas arra, hogy Aguna-ügyben különbséget tegyünk a talmudi kor és a mai idők között (Cháthám Szófér Ev. Ha. I. Resp. 65.). Ha a mai körülmények között nem ad életjelt a férj magáról, annak nem cinizmus, hanyagság, vagy az önállóság elnyerésére való törekvés az oka, hanem egyszerűen az a tény, hogy a férj már nincs az élők sorában. Az a kevés kivétel, amely rövid időn belül egészen a minimumra csökken, nem szolgálhat alapul arra, hogy az egész zsidó közösséget súlyos helyzetbe hozzuk házassági téren. És végül, de nem utolsó sorban,

e) elképzelhetlenné tartjuk, hogy a Talmud túlzott szigorítás és saját maga által is csak lex imperfectának nyilvánított tilalom alkalmazása által komoly mértékben meggátolja a gyermekszaporulatot, az utánpótlást akkor, amikor volt népes hitközségek legtöbbszörében — ahová csak rátette a germánizmus pusztító kezét — a szó legszorosabb értelmében nem látni zsidó gyermeket!

A Talmud — amint említettük — minden, az élet számára zavarólag

ható vallásjogi nehézséget megoldott, néha látszólag Tóra-ellenesen is. Éppen a házasságjog területén találkozunk egy érdekes esettel, amely talán alkalmazható is a felvetett problémánk megoldásával kapcsolatban: egy otthonát elhagyó férj átad feleségének egy válólevelet a feltétellel, hogy ha nem érkezik vissza harminc napon belül, legyen a Gét érvényes; a férj jelezte ugyan megérkezési és a Gét érvénytelenítési szándékát, de közbejött akadály miatt nem érkeztet meg otthonába (ónész), a Gét mégis érvénybe lép, a nő szabaddá (p'nujót) lett. Ugyanaz a törvény, más ritkábban előforduló ónészes esetén is. (L. Kethuboth 2b). A tórai törvények értelmében a házasság nem tekintendő felbontottnak, mivel a férj nem önszántából maradt távol az általa megállapított harminc napon túl, hanem egy akaratán kívül álló, előre nem látott akadály (ónész) gátolta meg szándéka megvalósításában; a rabbik mégis úgy döntöttek, hogy mivel a férj nem érkezett meg az általa kijelölt időpontig, függetlenül attól, hogy önszántából, vagy akadály miatt történt-e, a Gét hatályossá lesz. Ez esetben azt tették tehát a rabbik, hogy egy tórailag férjhez állapotban levő asszonynak megengedték tudatosan, hogy máshoz mehessen feleségül. Egy érvénytelen válólevelet a rabbik nem nyilváníthatnak érvényessé, ebben az esetben sem azt mondták, hogy tórailag érvénytelen Gét tekintessék érvényesnek, hanem kimondták, hogy minden ilyen eset megisméltődésekor visszamenőleg érvénytelenné válik a házasság és a nőt nem tekinthetik férjes asszonynak (Afk'inhu r'abbánán l'kiddusin miné). Ehhez pedig joguk van, mert a házasságra lépők a rabbik jóváhagyásától teszik függővé házasságuk érvényességét (L. ibid. 3a; Jebamoth 90b). Az intézkedés célja kettős: 1. A túlzottan jámborlelkű nők (c'nuóth) nyugodt lelkiismerettel merjenek férjhezmenni, ha a férj fenti feltétel mellett válólevelet adott nekik és a kitűzött időpontig nem érkeztek vissza, ne zavartassák magukat újabb férjhezmenésükben azzal, hogy férjük talán akadály következtében nem érkezett meg a kitűzött határidőn belül. 2. A valláserkölcssel nem sokat törődő nők miatt (p'rúcióth), akik még akkor is férjhezmennének fenti feltétel mellett átvett Gét alapján, ha biztosan tudják, hogy férjük nem önszántából maradt távol és így még férjzetté lennének tekintendők. (Kethuboth 3a.). Ebből a példából láthatjuk, hogy a Talmud bölcsői egyszerűen semmisnek nyilvánítottak kellő formák mellett megkötött házasságot abban az esetben, ha utólag olyan körülmény jött létre, amely alkalmas arra, hogy vagy alaptalanul meggátolna asszonyokat tulajdonképpen jogos férjhezmenési lehetőségükben, vagy tiltott házasságkötésre adna alkalmat. Azt hiszem, a példa analóg: a szörnyű világégés következtében az eddig nem jelentkező férjeknek legalábbis túlnyomó többsége már nincs életben. Elképzelhető, hogy vannak eddig még nem jelentkező életbenmaradtak is, de ezek száma elenyészően csekély. Vajon helyes-e meggátolni a sok vallásos és erkölcsös nőt férjhezmenési szándékukban a valószínűtlenségre való tekintettel? És vajon helyes cselekedet lenne-e a tilalmat alkalmazni és ezáltal a kevésbé valláserkölcös nőket szinte egyenesen rávinni tiltott házasságre? Azt hiszem, a válasz csak tagadó lehet! De bizonyára minden olvasóban felmerül a kérdés: hiszen az „Afk'inhu rabbanan l'kiddusin miné“ elv alkalmazását bizonyára csak valamilyen nagyobb természetű zsinat határozhatja el? Erre a kérdésre csak azt válaszolhatjuk, hogy házasságjogi kérdésben akár egy magánnézet általános elfogadása is, amennyiben a körülmények megkövetelik az „Afk'inhu“ elv igénybevételét, gyakorlatilag már magával vonza az „Afk'inhu“ elv alkalmazását, minden külön zsinati határozat nélkül is. Hogy ez így van, arra két bizonyítékot is említhetünk: 1. Az említett Gét eset,

azonban arra az eredményre jutottunk, hogy valójában még az Aguna esetben is megengedhető a mai körülmények mellett a többségi elv alkalmazása, legfeljebb az elvi döntést még nem mondták ki. Enyhíti a helyzetet az is, hogy kedvező döntésünk nem képezhet komoly súrlódási felületet, mert mázmér probléma nem merülhet fel, minthogy a halácha szerint: *En mázmér mi'jvámá* (L. Jeb. 92a; S. A. Ev. Ha. CLIX.2.). A *distinctio*, amit az Aguna és a Chalice között teremtettünk, különösen indokolt, ha tekintettel vagyunk Juda Aszód nézetére, hogy tudniillik csak éseth is problémával kapcsolatban kell tekintetelt lennünk a valószínűtlenségre is, de aminek a büntetése csak káréth, ott a Rov elve alkalmazható, Chalice-ügyben pedig csak isszur lávról lehet szó, így még indokoltabb az enyhítés. (L. Juda Aszód Ev. Ha. Resp. 24; Jebamóth 119a.). Bár a háláchá nem ezt a nézetet követi, mégis a körülményekre tekintettel, megtehetjük a kettő közötti különbséget és amit Aguna ügyben elvileg megengedhetőnek vélünk, azt Chalice-ügyben gyakorlatilag is megvalósíthatjuk. Ne hagyjuk figyelmen kívül a Édujóthi misnát sem, amelynek értelmében azért jegyezték fel mindenkor a magánnézetet is, hogy szükség esetén lehessen azokat is figyelembe venni (L. Édujóth I 5; Feldmann ibid. 13; Turé Záháv Ev. Há. XVII. 15).

Míndezek alapján javasoltam az ORE vezetésem alatt álló vallásügyi Szakosztályának, hogy minden olyan esetben, amikor a Jávám nem érhető el és a körülmények következtében a többségi elv alkalmazása folytán, vagy a fentemlített más indíciumok alapján a Jávám elhalálózása valószínűsíthető van és a Tóra szerint az ügyben érdekelt nő férjhezmenése engedélyezhető lenne, mi se emeljünk ellene akadályt, a felsorolt megokolások és enyhítő körülményekre tekintettel. Természetesen, az eljáró Cháchám belátására van bízva annak eldöntése, hogy mikor van megadva az engedély megadásának a lehetősége. A bizottság ezt a javaslatomat beható vita után egyhangúlag magáévá tette. Mivel a Chálicában érdekelt nő vallomása — a Jávám elhalálózására vonatkozóan — nem fogadható el minden körülmények között (pld. ha nincs Miggó! L. Sul. Ar. Ev. Há. CLVIII. 1.), célszerű az érdekelt nő vallomását valamilyen formában ellenőrizni.

Az ORE Vallásügyi Szakosztályához beadott javaslatom előterjesztése után megjelent Klein Salamon szilágyecsehi rabbi z. c. l. által szerkesztett és fia, Klein Károly rabbi által kiadott „Atereth S'lómó” című értékes munkája, amelyben az olvasó néhány gondolattársulást fedezhet fel az itt elmondottakkal. Ez csak megerősít abban a tudatomban, hogy elgondolásom az Aguna ügyben nem hibás. A Kartársak figyelmébe ajánlom még a budapesti aut. orth. izr. hitközség rabbisága által az Aguna ügyben kiadott szakvélemény áttanulmányozását.

Javasolom továbbá, hogy a csak polgári házasság alapján történt együttélés esetén ne legyünk tekintettel a valószínűtlenségre. A Pesti Izr. Hitk. Rabbisága ugyanis ilyen esetet nem tekint vallásjogilag is érvényes házasságnak, de ez nem általánosan elfogadott nézet (Róth, Blau Lajos T. T. Évkönyv V. Budapest, 1937. 82—89.) Amikor azonban a Rov ügyis a „férj” elhalálózása mellett szól, indokolt a nevezett Rabbiság döntésének alkalmazása.

Tudatában vagyok annak, hogy szarvasokoskodással és rabulisztikával vitába lehet szállni az elmondottakkal, de egy ilyen nagy horderejű kérdésben, amely olyan nagyon sok fiatal nő számára egyenesen életkérdés, nem engedhetjük meg magunknak azt, hogy ne az egyszerű és józan ész kritikája érvényesüljön.

Dr. Róth Ernő.